

Bakyýete öwrülen pursatlar

Category: Edebiýaty öwreniş, Goşgular, Kitapcy, Sözler
написано kitapcy | 23 января, 2025

Bakyýete öwrülen pursatlar BAKYÝETE ÖWRÜLEN PURSATLAR

«Keseliň taryhynda nähili rowaýatlary tapyp ýazandyklaryndan men bütinleyý bihabar...»

Ömür. Durmuş. Ykbal. Men hemiše bu dünýä çynlakaý göz yetirmäge çalyşyaryn. Älem-jaham, Zemin bilen Asmanyň aralygy, bu toprakda ýaşap öten adamlar hakdaky pikirler meni hemiše biynejalyk edýär. Aý, Gün, ýyldyzlar, ynsan, bularyň hemmesi örän täsin. Men hemiše adamlar hakda oýlanýaryn. Olaryň hersiniň öz dünýäsi, öz ykballyry bar. Ýone biz hiç haçan adamyň ömri bilen onuň ykbalyny çalyşmaly däldiris. Adam dogulmak bilen öz täze ömrüne başlaýandyr. Adamyň ykbaly welin, ol heniz dogulmanka bardyr. Adam ölüm bilen öz ömrünü tamamlaýandyr. Onuň ykbaly bolsa dowam edýändir. Hawa, by syrly dünýänin hakykaty şeýle.

Annasoltan Kekilowanyň ykbaly. Ol pajygalylygy bilen, täsinligi, syrlylygy bilen, esasan-da şahyranalygy bilen bizi özüne baglap goýýar. Onuň ykbaly gysga ömrüň soňsuz dowamy.

Meniň öňümde Annasoltan Kekilowanyň ýadygärlik hökmünde saklanyp galan birnäçe gündelik ýazgylary, dürli adamlara ibermek üçin taýýarlanylantı hatlar ýatyr. Saralan kagyzlara siñdirilen ýürek gyýdyrjy setirler onuň güzaply durmuşynyň şaýady. Ol setirler rıfmalaşdyrylan, çeperleşdirilen şahyrana ýazgylar däl. Bu setirler Annasoltanyň ömrüniň gamgyn, gussaly pursatlarynyň beýany: «Meniň hakykatym kanuny bolmadyk, kanunlar sebäpli meniň garşyma gönükdirildi...», «Keselhananyň diwarlarynyň içinde men ýürek aqyry, öýken kesellerine ýolukdym, görevlerimi ýitirdim», «Siz meni masgaralamalara, kemsitmeliere duçar edýärssiňiz... Meni ruhy taýdan horlaýarsyňyz», «Keseliň taryhynda nähili rowaýatlary tapyp ýazandyklaryndan men bütinleyý bihabar», «Men özümiň goragsyz galan naçardyggymy boýun alýaryn. Indi diňe öz güýjüme bil

baglamaly bolaryn» diýip, Annasoltan jany-teni bilen derdinip ýazypdyr. Ýöne bu setirler öz döwründe dört diwardan daşaryk çykmandyr. Gynansak-da onuň bolýan palatasyna «Gulan geçse toýnakdan, guş uçsa ganatdan aýrylar» diýilýän adatdan daşary bir howply ýer hökmünde garapdyrlar. Şeýle janyýangynly, gözýaşa ýugrulan setirleri ýyllaryň dowamynда öz gizlin gatlarynda saklan, eplenip, tüydülip, ýyrtylara gelen kagylary keselhanalardan onuň bilen bile girip-çykan adamlardan haýış edip aldyk. «Bu hatlary goşgulary bereýin welin, menden alanyň aýtmaweri, jigim» diýip ömürlik gözleriniň ody alnan, galpyldy bilen ýüzüňe seredýän bu adamlary göreniňde, kalbyňda nebsiagyryjylykly duýgular peýda bolýar.

Annasoltany gören adamlar onuň çeken keşdeleri, gaýan gaýmalary hakda hazır hem haýran galyp gürrüň edýärler. Onuň elinden çykan tikin işleriniň, gaýmadyr keşdeleriň ençemesi şu günler hem bar. Olar nepisligi bilen özüne çekýär. Annasoltanyň şeýle çeper, ince işleri edip bilşine gözün gidýär.

Onuň dürli keselhanalarda bolanda beýlekileriň aladasyny edendigi hakda öñki makalalarymyzda ýatlapdyk. Keselhananyň peçleriniň ýanmaýanlygy, kömrüň ýokdugy, ýa bolmasa şuňa meňzeş beýleki zatlar hakda alada edendigi örän täsirli. Ol bu babatda ýokary guramalara haýış bilen yüz tutupdyr. Telewizor döwlen ýagdaýynda birnäçe gezek onuň bejerilmegini gazanypdyr. Bekrewedäki keselhanada onuň bolan palatasyna aýlanyp gördük. Eýlesi-beýleki iki ädimlik ýer. Ine-de onuň krowaty. Gör, ol ömrüniň näçe ýylyny şu daryşganlykda geçiripdir. Ony ýakyndan tanaýan adamlar Annasoltanyň şu ýerde oturyp keşdeler çekendigini, irginsiz işländigini gürrüň berýärler.

Hawa, hut şu ýerde-de onuň şahyrana setirleri, ajaýyp şygyrlary döräpdir. Annasoltan Kekilowanyň döredijilik özboluşlygy setirleriniň şirinligi, obrazlylygy, pikirleriniň batyrgaýlygy, çeperçiliği meni hemise özüne çekýär.

Men öñki makalalarymyň birinde «Ol zehinli şahyr bolsa-da, gysga ömründe özi hakda ýakymly sözleri eşitmän gidipdi» diýip ýazypdym. Ýöne meniň gözleglerim Annasoltan Kekilowanyň

şygyrlaryna adalatly baha beren edebiýatçylaryň bolandygyny görkezdi. Annasoltan dirikä ýazyylan sözleri bu gün çärýek asyrdan soñ okamak gussaly hem ýakymly. Köp ýazyjy-şahyrlaryň döredijiliği hakda dogry sözünü aýtmagy başaran, öz ömri-de gysga bolan tankytçy Saparmyrat Gurbanow şeýle ýazypdyr:

«Käbir adamlar köp ýazany bilenem, öz döredijilik ýüzlerini görkezip bilenoklar. Käbirleri bar, el basyp sanaýmaly goşgulary bilenem ýüzlerini tanadýarlar. Bu ýerde sana kowalaşman, hile üns bermeli diýen pikir ýatyr. Siz Annasoltan Kekilowanyň goşgularyny okap gören bolsaňyz gerek. Ol köp ýazýar. Ýazdygyça-da goşgularynyň ýüzi açylýar. Annasoltanyň goşgularynyň setirleri dana.»(**«Edebiýat we sungat» gazeti, 1968-nji ýyl»**)

Annasoltan Kekilowanyň şahyrana setirleri. Ol setirlerde ýaş gyzyň pák söýgusi ýasaýar:

Gel ikimiz güleli,
Gel ikimiz aglaly.
Paýlaşaly des-deňhe,
Iki bolup bu ýoly..

Ýokarky setirlerde ýanaşyk oturyp, öz şatlyklaryny, gussalaryny des-deňje paýlaşýan goşa gumry ýaly juwanlaryň ýurekleriniň adaja gürsüldisini syzmak bolýar.

Annasoltanyň setirlerinde kimdir biri tarapyndan dönüklik edilmesine, namartlyga yüz urulmagyna bolan şahyrana ýüregiň ynjalyksyzlygy ýasaýar.

Bakydyr Asmanyň
Ýeriň dostlugy,
Olar bir-birine
Düşüner güler.
Bu aýdyň ýüzleriň
Gyzgyn gülküsin,
Sowuk şemal syzar.
Aýaga galar,

*Ykmanda bulutlaň kerwenin tolap,
Bu baky dostlugu bozmaga geler.*

Annasoltanyň setirlerinde aladaňdanlar, ajaýyp säherler bar.
Ol setirlerde şol säheriň tämizligine tämizlik goşýan zenan
maşgalalaryň janly obrazy bar.

Sübs..

Sübs...

*Sübse sesi eşidilýär,
Kagyz böleklefí galgaýar her ýan.
Şähermiň synasyn tämizläp barýar,
Ir bilen oýanan sübseli zenan.*

Bu setirleri okyjylar Annasoltan Kekilowanyň ozalky neşir edilen kitaplarynyň birinde-de okan däldirler. Biz Annasoltanyň ömrünü, döredijiliginı öwrendigimizçe, onuň ýazgylaryna çuňnur aralaşdygymyzça, şahyryň täsin eserleriniň üstünden barýarys. Il arasynda «Aýyň görünmeýän tarapy-da bar» diýilişi ýaly, Annasoltan bize heniz öz dolulygyna açylanok. Onuň neşir edilmédik goşgulary, gazet sahypalarunda we saralyp giden ýazuw depderlerinde galan şygylary az-kuş däl. «Eýse, bu eserler hemmesimikä?» diýen soraglar hiç mahal meniň ýadymdan çykyp ötägidenok. Kämahallar bolsa, **onuň deň-duş şahyrlarynyň käbir goşgularynda Annasoltanyňka örän menzes setirleri görenimde ýüregim jigläp gidýär.** Şonda men «Bu töötänlikdir-le» diýip, öz-özümi köşeşdirmäge çalyşýaryn.

Aşgabat. Eziz şäher. Onuň ajaýyp bahar günleriniň biri. Gök baglygyň içinde bir gyzyň ýalñyz özi otyr. Göreçler bir nokada dikilipdir. Onuň kalbyndaky joşgunyň ölçegi ýok. Şeýle ýyly mähriň gözbaşy nämedekä? Sen öz dogduk mekanyň nähili söýmejek? Gyzyň elindäki ak kagyzlarda ilkinji setirler peýda bolýar:

*Aşgabadym meniň dogduk şäherim,
Seniň köçeleriň bagtdan doly.*

Mähre, söýgä ýugrulan bu şygryň ine-de, iň soňky setirleri:

*Aç gujagňy sowgat goýup gideýin,
Kalbymdaky erkin aýdymalarymy.*

Bu setirler Annasoltan Kekilowanyň galamyna degişli. Şuñuň ýaly setirleri dünýä inderen, öz aýdymalaryny eziz Aşgabada sowgat eden Annasoltanyň şeýle pursatdaky keşbini biz bu gün diňe hyálymyzda görüp bilyärис.

Gündogaryň gadymy taryhynda ýaşan bir akyldaryň şeýle pähimi bar: «*Ynsan, sen tebigatyň çeşme suwundan içip sagat bolýarsyň. Arassa howasyndan dem alyp ömrüňi uzaldýarsyň. Seniň ömrüň tebigata bagly. Tebigatyň özüňe eçilen sahawatyny gaýtaryp ber. Ony ýaralama... Ynsan, senem tebigatyň bir önemisiň. Ony sanjan bir garyş tygyň iki garyş bolup seniň gursagyňa çümer».*

Hawa, adamam tebigatyň bir önümi, biz ýoldaşymyzy ynijdyp, köp zatdan bihabar ýasaýarys. Kalbymyzda birehimlik, gahar-gazap bar. Şeýdibem biz öz ömrümizi kemýärис. Kast eden pes bolar. Käteler aramyzda ýok adamyň hem gybatyny etmäge çalyşyanlar ýek-tük tapylýar...

Şahyr «maksatsyz şemaly» görýär. Onuň öňüne salyp sürüp ýören bulutlaryny, «salgym perdäni» synlaýar. Onuň nazarynda Zemin bilen Asmanyň aralygyndaky ähli zat göz ýeterlikli. Şeýdibem Annasoltan adaty pursatdan şahyrana pursady döredýär.

*Eý maksatsyz şemal,
Maksatsyz şemal,
Sürüp ýören bulutlaňda ýok mekan.
Gizlenerin,
Salgym perdäň astynda,
Bu äpet zemini doguran asman!*

Türkmenistanyň halk şahyry, köpleriň halypasy Kerim Gurbanepesow 1967-nji ýylda şeýle setirleri ýazypdyr: «*Edebiýata öz sözünü aýtmak üçin ýurek bilen topulýan ýaş zehinleriň hatary barha artýar. Heniz Ýazyjykar soýuzynyň biletini bolmasa-da, edebiýat orkestrine mynasyp owazynu goşýan Annasoltan Kekilowa... ýaly uly ukyply edebiýatçylarymyz öz çeperçilik ussatlygyny barha kämilleşdirmek ýoly bilen*

barýarlar».

Kerim halypa örän mamlı. «Kämillik ýply bilen ýörän» Annasoltan Kekilowa biziň edebiýatymyzda ençeme kämil eserlerini galdyrdy... Mümkin, şahyryň eserleri hakda doğrúçyl sözlerini aýdyp bilen edebiýatçylary biz indi diňe geçmişden gözlemeli bolmarys. Olar şu günlerem bardyr, ertirem tapylar. Çünkü dünyäniň aladalaryny öz gerdenlerinde göterip ýören ýagşy adamlaryň şu jahanda az däldigine meniň tüýs ýürekden ynanasym gelýär.

Mämmetgurban MÄMMETGURBANOW.

«Nesil» gazeti, 30.04.1994 ý. Edebiýaty öwreniş